

Harde aanpak, hete zomer

**Een onderzoek naar de ontmanteling
van hennepkwekerijen in Nederland**

Marije Wouters . Dirk J. Korf . Bas Kroeske

m.m.v.

**Patrick van Ginkel . Sanna Koet
Susan Place . Berfin Yesilgöz**

Dit onderzoek is uitgevoerd door het Bonger Instituut voor Criminologie, in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum van het Ministerie van Justitie.

De begeleidingscommissie bestond uit:

- dhr. prof. dr. T. Decorte, ISD, Universiteit Gent (voorzitter)
- mw. mr. N.C.P. Matt, afdeling Politieel Veiligheidsbeleid, Ministerie van Binnenlandse Zaken
- mw. dr. M.M.J. van Ooyen-Houben, WODC, Ministerie van Justitie
- dhr. K. Valk, DNRI, KLPD
- dhr. mr. P.P. de Vrijer, afdeling Criminaliteit & Veiligheid, Ministerie van Justitie

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

M. Wouters

Harde aanpak, hete zomer / M. Wouters, D.J. Korf & S. Kroeske
Met lit. opgave, met Engelstalige samenvatting

Amsterdam: Rozenberg Publishers (2007)

ISBN: 978 90 5170 556 0

NUR 740

Trefw.: Hennepkwekerijen, cannabis, teelt, ontmantelen.

© 2007 WODC, Ministerie van Justitie, auteursrechten voorbehouden.

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

In plaats van een importland van hasjiesj is Nederland steeds meer een productie-land van marihuana (wiet) geworden. Deze ‘nederwiet’ wordt hoofdzakelijk inpan-dig geteeld. De Nederlandse overheid zet in op een intensievere aanpak van deze teelt. Van oktober 2006 tot en met januari 2007 hebben we onderzoek gedaan naar het ontmantelen van hennepkwekerijen in Nederland. Concrete aanleiding voor het on-derzoek vormden vragen rondom de kwaliteit van cijfers over aantallen ontmante-lingen, hennepplanten en -stekken. Uiteindelijk doel was te komen tot suggesties om in de toekomst op zo betrouwbaar mogelijke en praktisch uitvoerbare wijze zulke cijfers te genereren ten behoeve van monitoring. Richtinggevend voor het onderzoek waren de volgende vragen:

- A. *Welk beleid wordt er in concreto gevoerd en welke actoren zijn betrokken bij ontmante-lingen en op welke wijze?*
- B. *Welke informatie is er beschikbaar over ontmantelingen en wat is de kwaliteit van de beschikbare data?*
- C. *Hoeveel ontmantelingen zijn er naar schatting in Nederland op jaarbasis, hoeveel hen-nepplanten en hennepstekken worden geconfisqueerd?*
- D. *Hoe kan het aantal ontmantelde kwekerijen in Nederland het beste in beeld worden gebracht ten behoeve van monitoring?*
- E. *Zijn er aanwijzingen voor gevolgen van het (in de praktijk) gevoerde beleid?*

Onderzoeksaanpak

Het onderzoek is uitgevoerd in drie fasen. (1) Tijdens de verkennende ronde hebben we face-to-face interviews gehouden met 7 experts en daarnaast telefonische inter-views met steeds een sleutelpersoon in elk van de 25 politieregio’s. Centraal hierbij stonden de overeenkomsten en verschillen tussen de diverse politieregio’s qua be-leid, definities, betrokken actoren en centrale registraties. (2) Op basis van de inven-tariserende fase selecteerden we zes regio’s voor de verdiepende ronde. Dit gebeurde aan de hand van variatie in intensiviteit van aanpak, de voorhanden zijnde registra-

tie(s), het al dan niet inhuren van ontmantelbedrijven en landelijke spreiding. In deze regio's is veldwerk verricht en zijn personen geïnterviewd met kennis over verschillende aspecten van de hennepcultuur en ontmantelingen: beleidsmensen, ontmante-laars, databeheerders en marktdeskundigen. De meeste interviews werden face-to-face gehouden. (3) Tijdens de verbredende ronde werd een survey gehouden. Het afnemen van de vragenlijst gebeurde grotendeels telefonisch bij politiefunctionarissen, gemeenteambtenaren, medewerkers van ontmantelbedrijven, afvalverwerkings-bedrijven, energiebedrijven; en vooral face-to-face in de coffeeshopbranche. In totaal werden bijna 150 respondenten geïnterviewd. Doel van de verbreding was meer kwantitatieve informatie te verzamelen over de aanpak, registratie, aantallen ont-mantelingen en trends.

Beleid

De intensiviteit van het aanpakken van hennepkwekerijen varieert tussen de politie-regio's. Wel tekent zich landelijk een duidelijke trend af, waarbij de politie steeds vaker en steeds intensiever samenwerkt met andere instanties en ook met commerciële bedrijven. Dit beleid wordt geformaliseerd onder de noemer integrale aanpak en daarbij worden steeds vaker convenanten afgesloten.

Het ontmantelen van hennepkwekerijen heeft de afgelopen jaren steeds meer het karakter gekregen van een gestructureerde, gestroomlijnde en ook meer routinematige aanpak, waarbij financiële belangen eveneens sterker een rol lijken te spelen. Bij de praktische uitvoering van de ontmantelingen zijn energiebedrijven de belangrijkste partners, soms in combinatie met particuliere ontmantelbedrijven. Energiebedrijven vervullen hierbij een dubbelfunctie. Omdat voor hennepkwekerijen vaak illegaal stroom wordt afgetapt, is het veiliger als een professional ervoor zorgt dat de elektriciteit wordt afgesloten. Maar energiebedrijven hebben er zelf ook baat bij dat zoveel mogelijk van dit soort panden worden opgerold, want met het proces verbaal kunnen ze een forse navordering voor illegaal verbruikte elektriciteit innen. Ontmantel-bedrijven winnen aan populariteit; zij nemen de politie veel vuil werk uit handen en zorgen voor een kostenbesparing. Woningbouwverenigingen worden in toenemende mate bij de ontmantelingen betrokken, maar zijn meestal niet bij de ontmanteling zelf vertegenwoordigd.

Afgezien van gevallen van acuut gevaar, waarin altijd meteen tot ontmanteling wordt overgegaan, heeft het fenomeen 'rooidagen' zich over grote delen van het land

verspreid. Veel regio's organiseren dagen waarop gepland meerdere kwekerijen achter elkaar worden opgerold. Ruwweg gaat het per regio om één rooidag per maand, waarbij telkens vijf kwekerijen worden ontmanteld. Tussen en binnen politieregio's zijn er wel verschillen. Slechts enkele regio's werken vrijwel alleen met rooidagen en andersom zijn er ook maar een paar regio's waar nauwelijks of helemaal geen rooidagen plaatsvinden. In de meeste regio's hanteert men een combinatie van rooidagen en ad hoc ontmantelingen. Bij de regio's die rooidagen organiseren zijn er die dit wettelijk doen en andere waar dit slechts een paar keer per jaar gebeurt.

Een andere ontwikkeling is het ontnemen van wederrechtelijk verkregen voordeel via de pluk-ze wetgeving. Naar verluidt draagt het ontmantelbeleid in hoge mate bij aan de inkomsten die de overheid via deze wetgeving genereert. Growshops lijken in toenemende mate de aandacht van politie en justitie te trekken bij de aanpak van (organisaties achter) hennepkwekerijen.

Definities

Er bestaat geen heldere en eenduidig gehanteerde scheidslijn tussen een stek en een plant. Ook is er geen gemeenschappelijke, landelijk dekkende definitie van een hennepkwekerij. Er is wel een redelijk breed geaccepteerd minimum van vijf planten vooraleer gesproken wordt van een hennepkwekerij. Maar dit is niet algemeen geldend en bovendien wordt soms ook een locatie als kwekerij geteld als er geen planten of stekken in staan. Kortom: de wijze van definiëren wisselt en dit heeft consequenties voor de registratie.

Er wordt in het veld wel vaak gesproken van kleine versus grote kwekerijen. Het belangrijkste onderscheidende criterium is het aantal planten. Maar ook hierbij is er geen eenduidige grens. Dat heeft er onder andere mee te maken dat daarnaast gekeken wordt naar hoe een kwekerij technisch is ingericht. Wanneer ook of vooral gelet wordt op het aantal planten, dan zien we wederom dat hierover tussen en binnen regio's heel verschillend gedacht kan worden. In doorsnee is de ondergrens voor een grote kwekerij: 500 planten.

Hoe vakkundiger een kwekerij is ingericht, hoe eerder die getypeerd wordt als professioneel. Maar echte 'harde' criteria zijn er niet en men laat zich vooral leiden door eigen ervaring bij eerdere ontmantelingen. Door gebrek aan eenduidigheid over wat een grote of een professionele kwekerij is, dienen eventuele cijfers hierover zeer terughoudend te worden gehanteerd.

Aantallen ontmantelingen

Het vaststellen van het aantal ontmantelingen binnen een regio per jaar is vaak een kwestie van het bij elkaar sprokkelen van gegevens en naast elkaar leggen van databestanden. Er bestaat geen vaste standaardregistratie van ontmantelingen. Bovendien worden locaties niet overal en steeds op dezelfde manier als hennepkwekerijen geclassificeerd. Geen enkele politieregio noteert stekkerijen altijd als aparte categorie, maar in de meeste regio's worden ze (soms of altijd) wel geregistreerd als kwekerijen. Drogerijen – plekken waar reeds geoogste planten liggen te drogen – lijken wat minder dan stekkerijen als kwekerij geregistreerd te worden. Slechts enkele regio's registreren hennepdrogerijen consequent als een aparte categorie. Daarnaast kan het gebeuren dat een locatie waar helemaal geen hennepplanten staan of niet meer aanwezig zijn, toch als een kwekerij in de registratie wordt opgenomen, maar een vaste, algemeen geldende lijn hiervoor is er niet. En ten slotte komt het voor dat dezelfde ontmanteling meer dan een keer wordt geregistreerd.

Om het aantal ontmantelingen te achterhalen kan niet volstaan worden met een druk op de knop van het bedrijfsprocessensysteem van de politie (BPS, X-Pol, Genesys), want dan worden al gauw allerlei andere (cannabis)delicten meegeteld. Als er toch van zo'n systeem gebruik gemaakt wordt, dan kan alleen na specifiekere selectie en bovendien handmatig werk een enigszins betrouwbaar cijfer worden verkregen. De registratie van ontmantelbedrijven is vanuit het oogpunt van zo betrouwbaar mogelijke cijfers het beste alternatief.

Zonodig na extrapolatie en correctie voor over- of onderschatting hebben we voor de meeste regio's een schatting van het aantal ontmantelingen kunnen maken. Ongetwijfeld zit hier nog wel enige ruis in, want soms moesten we aannames doen (die we wel expliciteerden, maar waar ook over te discussiëren valt) en het is onmogelijk te garanderen dat de doorgevoerde correcties helemaal volledig zijn. Logischerwijs is de term 'schatting' hier dan ook het enig juiste begrip.

Op regioniveau vonden we duidelijke verschillen tussen onze eigen schattingen en die uit een rapport van de KLPD met cijfers over 2005. Maar als geheel komen voor de regio's waar we wel een schatting konden maken de cijfers opvallend dicht in de buurt van die van de KLPD. Op basis van ons onderzoek lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat er **zowel in 2005 als in 2006 om en nabij de 6.000 hennepkwekerijen** zijn ontmanteld, ofwel zo'n 500 per maand. Daar zit wel een marge bij, maar die kunnen we op basis van ons onderzoek niet preciseren. Niettemin achten we het aannemelijk dat de marge hoogstens enkele honderden ontmantelingen naar boven

of beneden is. Let wel: het gaat hier alleen om het aantal ontmantelingen. Over het totaal aantal hennepkwekerijen in Nederland kunnen we niets zeggen.

Aantallen planten en stekken

Bij het ontmantelen van hennepkwekerijen worden meestal de planten stuksgewijs geteld. Echter: bij een fors aantal planten gaat men vaker over tot berekeningen of schattingen. Hoewel dit doorgaans weloverwogen en beredeneerd geschiedt, is dus juist bij de grotere aantallen planten de kans aanwezig van over- of onderrapportage. Ook stekken worden meestal nauwkeurig geteld, maar hier gaat men iets vaker over tot het berekenen of schatten. Door de wijze waarop stekken worden gekweekt zijn de aantallen doorgaans gemakkelijker te berekenen dan bij planten. Toch geldt ook hier dat de kans op over- of onderrapportage toeneemt naarmate er meer stekken in een kwekerij staan.

Zowel bij het bepalen van het aantal planten en stekken is er variatie tussen en binnen regio's. Dat zien we ook bij het wel of niet meetellen van kleine aantallen planten, bijvoorbeeld minder dan vijf. Van speciaal belang hierbij is dat sommige regio's die wel altijd meetellen in hun registratie en andere niet. Omdat het om relatief geringe aantallen gaat, wordt het totaal aantal geregistreerde planten niet sterk beïnvloed. Belangrijker is dat sommige regio's dit soort vangsten wel altijd meetellen bij het aantal ontmantelingen en andere niet altijd of zelfs nooit. Dit kan het totaal aantal geregistreerde ontmantelingen binnen een regio sterk beïnvloeden.

In de meeste politieregio's wordt het aantal bij ontmantelingen in beslag genomen hennepplanten in alle districten geregistreerd, maar er zijn er ook waar het wisselt. Er is dus geen landelijk dekkende registratie. Dit geldt nog sterker voor de stekken. Wanneer het aantal planten wel wordt vastgelegd, dan gebeurt dit op uiteenlopende manieren. Om te beginnen kan men het relatief vaak uit de interne politieregistratie halen. Daarnaast kan het uit de registratie van het ontmantelbedrijf worden gehaald. Stekken worden relatief vaak geregistreerd alsof het planten zijn.

Sommige regio's zijn helemaal niet in staat om cijfers over geconfisqueerde planten en stekken terug te vinden in hun registratie. De meeste regio's zijn wel in staat om cijfers te geven, maar vaak gaat het dan om het aantal planten *inclusief* het aantal stekken. Deze aantallen waren ook niet meer uit te splitsen. Daarom hebben we alleen schattingen gemaakt van het aantal in beslag genomen planten en stekken teza-

men. Door het ontbreken van basale gegevens van enkele politieregio's zijn de schattingen niet volledig voor het hele land.

Wanneer we onze eigen schattingen vergelijken met die uit het KLPD rapport – dat kan alleen over 2005 – dan blijkt dat onze aantallen ongeveer een kwart hoger zijn. Op basis van onze cijfers schatten we dat **in 2005 ruwweg 2.7 miljoen en in 2006 circa 2.8 miljoen planten en stekken** in beslag genomen zijn bij ontmantelingen van hennepkwekerijen. Er valt tussen de twee jaren wel een lichte stijging te bespeuren, maar vooralsnog kan niet gesproken worden van een duidelijke opwaartse trend.

'Kleine' kwekerijen

Er zijn soms opvallend grote verschillen in het geschatte aantal ontmantelingen tussen regio's. Voor de regio's die 'kleine' kwekerijen wel meenemen liggen de schattingen gemiddeld ruim twee keer zo hoog als voor de regio's die dit niet doen. Een complicerende factor is dat de eerstgenoemde regio's vaker ook een actiever beleid voeren ten aanzien van ontmantelingen. Uit vergelijking van de cijfers blijkt echter dat het gemiddelde aantal planten en stekken per kwekerij in dergelijke regio's zo'n honderd planten en stekken per kwekerij lager ligt dan in de regio's die 'kleine' kwekerijen niet meetellen. Het lijkt er dus op dat regio's die 'kleine' kwekerijen meetellen verhoudingsgewijs meer van zulke kwekerijen ontmantelen en/of ruimhartiger registreren.

Monitoring

De landelijke overheid wenst zo betrouwbaar mogelijke cijfers over het aantal ontmantelde hennepkwekerijen. Of het nu gaat om aantallen ontmantelde hennepkwekerijen of aantallen planten, steeds is er een definitieprobleem. Wanneer het niet om marihuana zou gaan, zou waarschijnlijk niemand op de gedachte komen om bij vijf planten, of zelfs al bij minder, van een kwekerij te spreken. In de praktijk blijkt men hier heel verschillend mee om te gaan en dit verklaart mede waarom er tussen regio's soms forse verschillen zijn in de cijfers over het aantal opgerolde kwekerijen. Voor een landelijk dekkend monitoringsysteem is dit een onwenselijke situatie. Praktisch gezien speelt hier het probleem van appels met peren vergelijken. Meer principieel bezwaar is dat door een zeer ruime definitie van het begrip hennepkwekerij het verschijnsel kunstmatig en buitenproportioneel wordt uitvergroot.

De problemen voor monitoring liggen niet bij het ontmantelen zelf, maar bij de registratie ervan. Daar kunnen zich problemen voordoen bij de data-invoer en bij de *retrieval*, het uit bestanden halen van data. Ook wanneer data consistent zijn ingevoerd, betekent dit niet automatisch dat ze er eenvoudig weer uitgehaald kunnen worden.

Definiëring

Om een consequente, landelijke monitoring mogelijk te maken is het van belang dat alle regio's zoveel mogelijk gelijke definities hanteren. Op dit moment is het vooral vaak onduidelijk wat het verschil tussen een stek en een plant is, maar ook meer fundamentele landelijke definities ontbreken, zoals wat een hennepkwekerij eigenlijk is. Daarom formuleren we als een aanzet een aantal definities van begrippen die cruciaal zijn voor landelijke monitoring van ontmantelde hennepkwekerijen. We beperken ons tot minimale definities, dat wil zeggen dat ten minste aan de voorgestelde criteria moet worden voldaan.

Hennepkwekerij: Een hennepkwekerij is een (huis)adres of een stuk grond waar vijf of meer levende hennepplanten worden gekweekt voor het vervaardigen van cannabis. Hierbij dienen alle kweeklocaties behorende tot hetzelfde adres of stuk grond tot een en dezelfde kwekerij gerekend te worden.

Stekkerij: Een locatie waar zich wel levende stekken, maar geen levende planten bevinden (een eventuele 'moederplant' niet meegerekend), is een stekkerij.

Drogerij: Een drogerij is een locatie waar geoogste planten of plantentoppen worden aangetroffen.

Plant versus stek: Vanuit het perspectief van monitoring lijkt de meest voor de hand liggende, want pragmatische, conclusie uit ons onderzoek dat in de toekomst steeds planten en stekken bij elkaar worden opgeteld. Het belangrijkste bezwaar hiertegen is dat door het meetellen van stekken het aantal voor de markt bedoelde planten sterk wordt overschat. Het is immers aannemelijk dat lang niet alle stekken uit waren gegroeid tot planten. Een hennepplant is nog een *stek* wanneer deze zich in zogenoemde trays of slabs bevinden. Staan zij in potten of in de volle grond, dan worden het planten genoemd.¹⁸

¹⁸ Op deze wijze worden ook stekken tot planten gerekend die eigenlijk nog stekken zijn, namelijk wanneer zij direct in een pot of in de volle grond worden geplaatst. Men zou dit op kunnen lossen door op basis van wetenschappelijk onderzoek een maximale hoogte voor de stekken (in centimeters) te bepalen.

Registratie

De registratie van ontmantelingen in het bedrijfsprocessensysteem van de politie valt, zoals in enkele regio's reeds is gebeurd, te verbeteren door er een speciaal hennepformulier aan te koppelen. Het moge duidelijk zijn dat dit alleen goed kan functioneren wanneer binnen een regio slechts een beperkt aantal personen verantwoordelijk is voor het invoeren van gegevens over ontmantelingen. Dat is kennelijk niet eenvoudig te realiseren, want tijdens ons onderzoek stelden we vast dat in de regio's die nu reeds zo'n formulier hebben, dit niet consequent wordt ingevuld. Overigens is dit niet onbegrijpelijk. Wanneer mensen van de uniformdienst een hele dag bezig zijn geweest met ontmantelen, valt goed voor te stellen dat ze niet staan te springen om na afloop uitgebreid formulieren in te vullen.

Vanuit het oogpunt van betrouwbaarheid biedt de registratie van ontmantelbedrijven een goed alternatief. Deze bedrijven hebben zich gespecialiseerd en houden een op ontmantelingen toegespitst datasysteem nauwkeurig bij – niet in het minst omdat zij op basis hiervan worden afgerekend. Toch dienen ook hierbij enkele kanttekeningen geplaatst te worden. Praktisch gezien zijn er verschillen tussen regio's in wanneer zij ontmantelbedrijven inschakelen. Zolang regio's niet hetzelfde minimum aantal planten hanteren, blijven cijfers onderling – en mogelijk ook door de tijd – lastig vergelijkbaar. In principe valt hierop te controleren, en voor te corrigeren, indien tevens het aantal planten nauwkeurig wordt geregistreerd. Onbetwist lijkt ons in ieder geval dat, ook bij commerciële bedrijven betrokken bij politiewerk, gedegen controle op de cijfers standaard dient te zijn en dat commerciële belangen het beleid niet mogen beïnvloeden.

Voor toekomstige monitoring van het aantal ontmantelingen van hennepkwekerijen stellen we het volgende voor. Het creëren van een zogenaamd 'hennepformulier' binnen BPS (of een aanverwant systeem) lijkt de meest volledige en tevens praktische oplossing. Ten eerste omdat dit in een al bestaand systeem kan worden toegepast en er hierdoor relatief weinig tijd overheen hoeft te gaan voordat het ingevoerd kan worden. Ten tweede vereist deze registratie niet dat er een privaat ontmantelbedrijf wordt ingehuurd (hoewel dat wel de noodzakelijke data aan kan leveren). Ten derde kan wel alle benodigde informatie ingepast worden.

Van groot belang is, zoals gezegd, dat zo'n formulier consequent wordt ingevuld. Alleen daarom al is het ten zeerste aan te bevelen om het formulier niet te bewerkelijk te maken, het is niet de bedoeling dat het veel tijd kost om in te vullen of te ingewikkeld wordt.

Het belangrijkste aandachtspunt is de registratie van 'valse' meldingen. Op dit moment is het erg lastig om adressen waar geen hennepkwekerij is gevonden te onderscheiden van adressen waar die wel aangetroffen zijn. Daarom is het zaak dat zo'n hennepformulier alléén ingevuld wordt wanneer er daadwerkelijk een hennepkwekerij gevonden is.

Ten behoeve van monitoring zou ons inziens de volgende informatie minimaal in de registratie van hennepkwekerijen moeten komen:

- Betreft het een kwekerij, stekkerij, drogerij of een combinatie hiervan. Een stekkerij wordt meegeteld als hennepkwekerij maar er moet altijd aangegeven worden of het gaat om uitsluitend stekken. Een drogerij mag *niet* meegeteld worden als hennepkwekerij.
- Aantal planten
- Aantal stekken
- Wijze van tellen of schatten van aantal planten en/of stekken
- Type locatie (woning, bedrijfspand, buiten e.d.)

Daarnaast zijn andere gegevens denkbaar, c.q. noodzakelijk. Hierbij kan gedacht worden aan:

- Wie hebben er ontmanteld (politie, gemeente, bedrijf, combinatie hiervan)
- Is er sprake van energiediefstal?

Wanneer tevens andere indicatoren, zoals prijsontwikkelingen, gemonitord worden, dan kan niet volstaan worden met het verzamelen van gegevens bij de politie. We hebben immers moeten constateren dat hier de kennis van dit soort ontwikkelingen op de cannabismarkt vaak niet actueel is.

Indien een volledig dekkende landelijke invoering en consequente toepassing van het voorgestelde hennepformulier (vooralsnog) niet haalbaar blijkt, kan als alternatief gekozen worden voor een aantal regio's waar wel op consistente en systematische wijze geregistreerd kan worden, ten einde ontwikkelingen in ontmantelingen door de tijd te volgen. Op deze manier kan er geen uitspraak gedaan worden over het aantal ontmantelingen per jaar of over de landelijke situatie, maar kunnen wel trends waargenomen worden. Daarnaast zijn de ontwikkelingen op het gebied van aanpak en registratie gemakkelijker in kaart te brengen, met de eventuele invloeden op het aantal ontmantelingen. Bij de selectie van te volgen regio's kan rekening gehouden worden met bijvoorbeeld manier van ontmantelen en prioriteit die het ontmantelen heeft.

Ontwikkelingen en beleid

Bestrijding van de georganiseerde misdaad bij en achter de hennep-teelt vormde een belangrijk argument voor de intensivering van het beleid. Wat we in de praktijk zien, is dat overlast vaak een reden is om op te treden. Dit kan verklaren waarom er relatief weinig kwekerijen in de buitenlucht worden opgerold, hoewel we niet uitsluiten dat er daar ook niet veel van zijn in Nederland. Ons onderzoek maakt niet aannemelijk dat er meer, maar ook niet minder georganiseerde misdaad bij de hennepkweek is betrokken dan voorheen. Eerder zien we een neiging om ook kleinere kwekerijen aan te pakken. Uit de gesprekken en survey doemt het typische scenario van *street-level bureaucracy* (Lipsky, 1980) op. Op centraal niveau is beleid geformuleerd en dat moet in lagere regionen geconcretiseerd worden. Beleidsmedewerkers maken hun eigen vertaling – bijvoorbeeld in de vorm van convenanten. Uitvoerende medewerkers hebben discretionaire bevoegdheden en houden er een eigen taakopvatting op na. Het oorspronkelijke doel van intensievere bestrijding van georganiseerde misdaad staat hierbij niet vanzelfsprekend centraal. Dit resulteert in een praktijk die vooral te typeren lijkt als *hit and run*.

Drie kanttekeningen dienen hierbij geplaatst te worden. Ten eerste is er – anders dan de term *hit and run* wellicht suggereert – bij het ontmantelen vaak wel degelijk sprake van een systematische aanpak, zoals onder andere blijkt uit het organiseren van rooidagen en het inschakelen van ontmantelbedrijven. Ten tweede valt het aantal zaken waarbij wel onderzoek gedaan wordt naar de organisatoren achter de hennep-teelt al snel in het niet bij het grote aantal ontmantelingen. Weliswaar is er in de meeste gevallen sprake van ‘de korte klap’, maar dit betekent geenszins dat er niet ook zaken zijn waarbij wel wordt doorgerechercheerd (‘lange klap’). Ten derde past ‘de korte klap’ binnen het formele (landelijke) beleid waar het bijvoorbeeld acute situaties betreft, zoals brandgevaar en wateroverlast.

In het veld worden met name verschuivingen in het soort kwekerijen gesignaleerd, maar veelal betreft het kleine veranderingen. Het meest typerend lijken verplaatsing naar andere locaties (minder in woningen) en gebieden (meer buiten de stad), schaalvergroting en meer geavanceerde technologie. Het minst worden verschuivingen gezien in het type kwekers; voor zover hierin iets verandert, lijkt het vooral om meer variatie te gaan. In combinatie met het soort kwekerijen spreken sommigen ook wel van verharding, van een verder oprukken van de georganiseerde misdaad in de hennep-teelt. Echter: er zijn ook tegenovergestelde geluiden en bovendien wordt uit de technische inrichting van een kwekerij misschien wel al te snel geconcludeerd dat

er sprake is van criminele geïnvolveerdheid. Niet iedereen ziet verschuivingen in de cannabismarkt, maar als dit wel het geval is dan spreekt men vaak van een grote verschuiving en de nadruk ligt dan op de fors gestegen prijs van nederwiet, vooral in 2006.

Deze prijsstijging hebben we aan de hand van cijfers op het kiloniveau kunnen bevestigen. Toch is deze stijging niet zomaar, en zeker niet uitsluitend, toe te schrijven aan het ontmantelen. De zomer van 2006 was buitengewoon warm en hierdoor zijn relatief veel oogsten mislukt. We constateerden een lichte paniek – en mogelijk hebben de verhalen over schaarste op zichzelf weer bijgedragen tot (verdere) prijsopdrijving. De indruk dat de prijzen in de loop van ons onderzoek al weer leken te dalen, doet vermoeden dat er geen sprake is van een voortschrijdende, opwaartse trend.

Al met al moeten we concluderen dat het ontmantelen zelf, samen met de hieraan gekoppelde maatregelen zoals uithuiszettingen, mogelijk wel heeft bijgedragen aan bijvoorbeeld verplaatsing, maar ook dat relatief autonome processen van invloed zijn. Dit geldt met name voor technologische innovaties: die zijn lang niet allemaal specifiek voor de hennepcultuur en ook niet specifiek voor Nederland.